

Kulturhistorisk rapport

Kronhjorten

Boplads med huse fra yngre bondestenalder
og yngre bronzealder

J.nr. ÅHM 6499

September 2016

Ved arkæolog Marie Vang Posselt

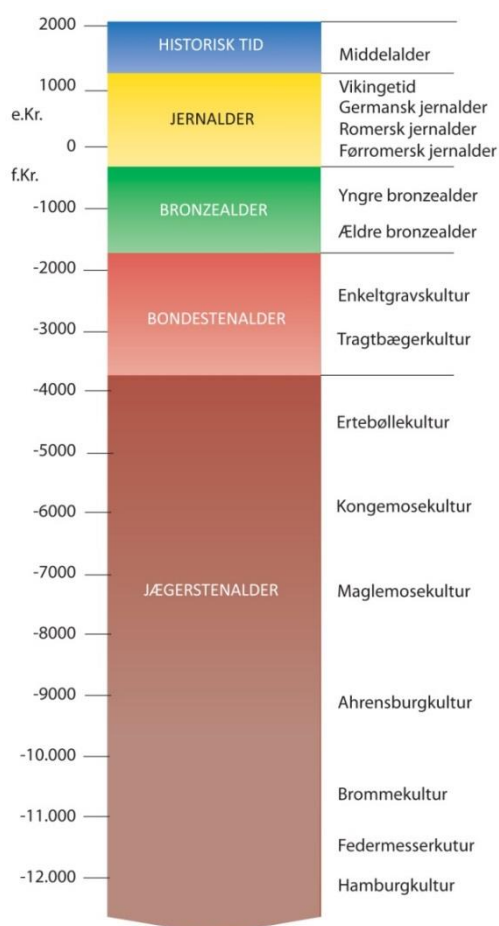
Telefon: 99 31 74 00

E-mail:

historiskmuseum@aalborg.dk

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	2
Undersøgelsens baggrund	2
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	5
Boplads fra bondestenalderen, ca. 2400-2200 f.Kr.....	5
Gård fra yngre bronzealder eller ældste del af jernalderen, ca 800-400 f. Kr.	7
Sammenfatning og perspektivering	8
Udgravningsdata.....	9

Indledning

I 2015 udgravede Nordjyllands Historiske Museum et 3500 m² stort område forud for anlæggelse af parcelhuskvarter. Her udgravedes fire huse fra yngre bronzealder, også kendt som dolktiden, samt en gårdsenhed fra yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder bestående af et treskibet langhus, to staklader og en treskibet sekundærbygning.

Undersøgelsens baggrund

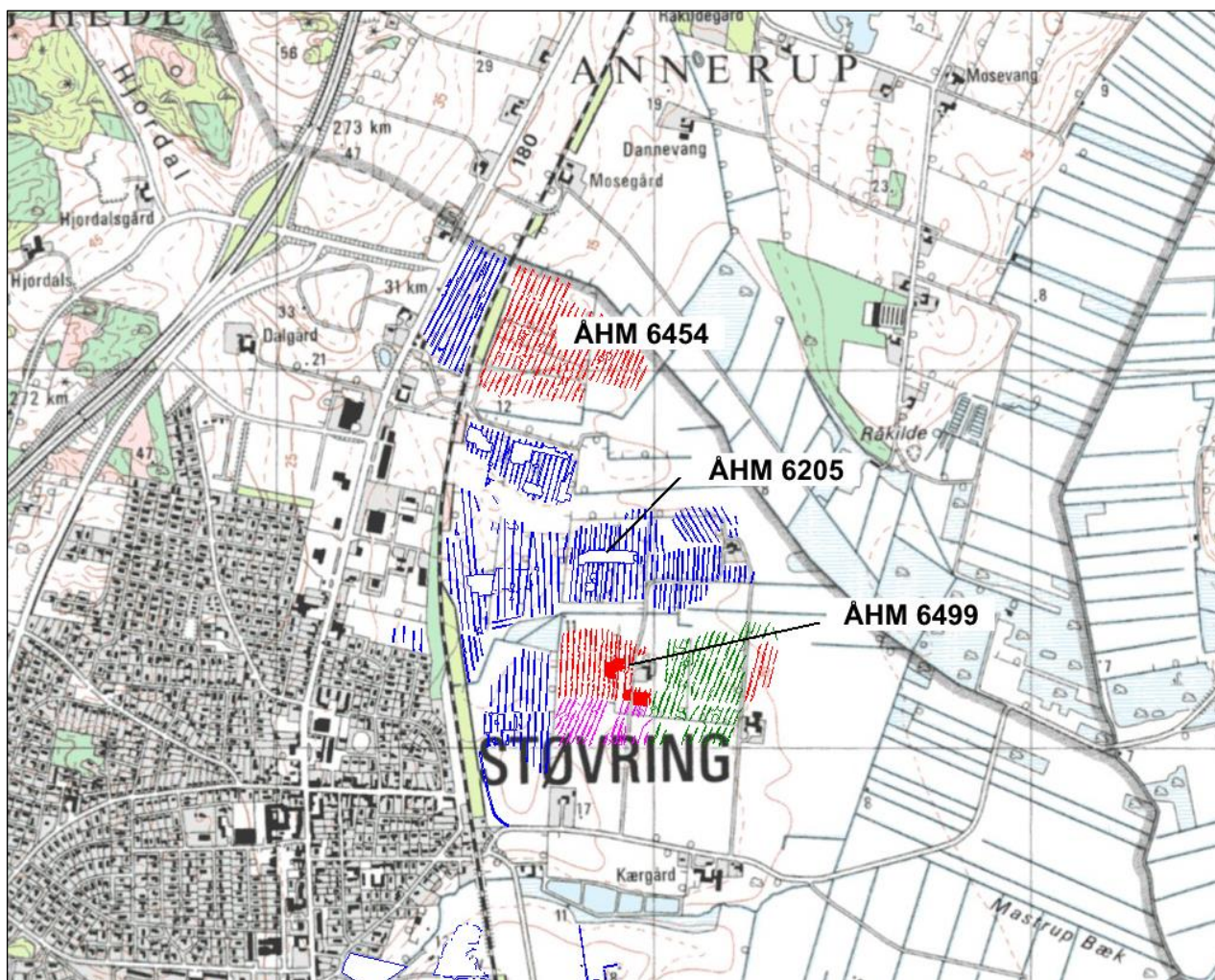
Da bygherre ønskede at udstykke et ca. 4,5 ha stort område i den nordøstlige udkant af Støvring by til parcelhusgrunde, foretog Nordjyllands Historiske Museum i foråret 2015 en arkæologisk forundersøgelse af arealet.

På baggrund af forundersøgelsens resultater blev en arkæologisk udgravning af et sammenlagt 3500 m² stort område foretaget samme år.

Området indgår i en større udstykningsplan navngivet Kronhjorten. Et større område af Kronhjorten, i sydlig og østlig forlængelse af den her beskrevne udgravning, blev forundersøgt samme år og frigivet uden yderligere udgravninger. Her fandtes spredte bebyggelsesspor fra yngre bondestenalder.

Tilbage i 2008 blev det vestligste område af Kronhjorten udgravet forud for anlæggelse af et kommunalt institutionsområde med plejehjem og børnehave. Her fandt museet huse fra ældre jernalder, ca. 500 f.Kr. til år 0.

Kronhjorten indgår i en større byudviklingsplan i den nordøstlige del af Støvring. Tilsammen omtales de nye boligkvarterer som Støvring Ådale. Her har museet foretaget talrige arkæologiske undersøgelser på sammenlagt 68 ha.

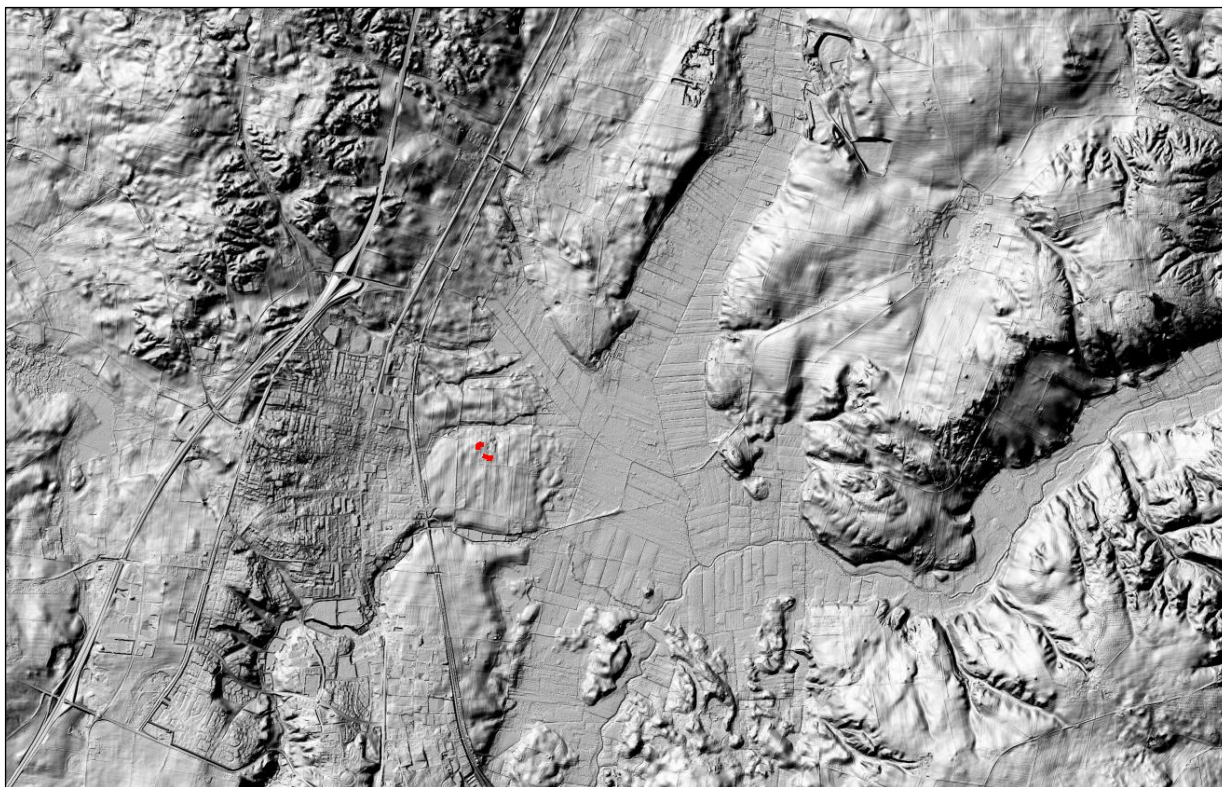

Figur 1: Undersøgelsesområdet samt de øvrige arkæologiske undersøgelser i Støvring Ådale-området. Den her beskrevne udgravning, ÅHM 6499, ses som røde felter nederst i billedet. De øvrige udgravninger i området med fund fra yngre stenalder er også markeret.

Lokalområdet i oldtiden

Den overordnede topografi omkring Støvring Ådale er kendetegnet ved næs, der fra det bagvedliggende land mod vest strækker sig mod øst, ud i Lindensborg ådal. Næssene er afgrænset af smalle vandløb, der er skabt af lokale smeltevandssfloder fra istiden. Her forgrener Lindensborg Å sig, idet dens fortsatte hovedforløb drejer af mod øst, mens en gren fortsætter mod nord i form af Skiveren ådal med senere udløb i Østerådal. Den nærmeste oldtidshøj ligger ca. 750 meter væk, og højene findes i øvrigt kun i begrænset antal lokalt omkring Støvring. Ellers kender vi dem i stort antal på kanterne af de nævnte ådale.

Udgravningsarealet ligger på den nordlige kant af et bredt, fladt plateau, hvor terrænet netop begynder at falde jævnt mod nord. Mod nord og syd er plateauet afgrænset af to lokale smeltevandsdale, mens det mod øst er afgrænset af de udbredte engområder i Lindenberg Ådal.

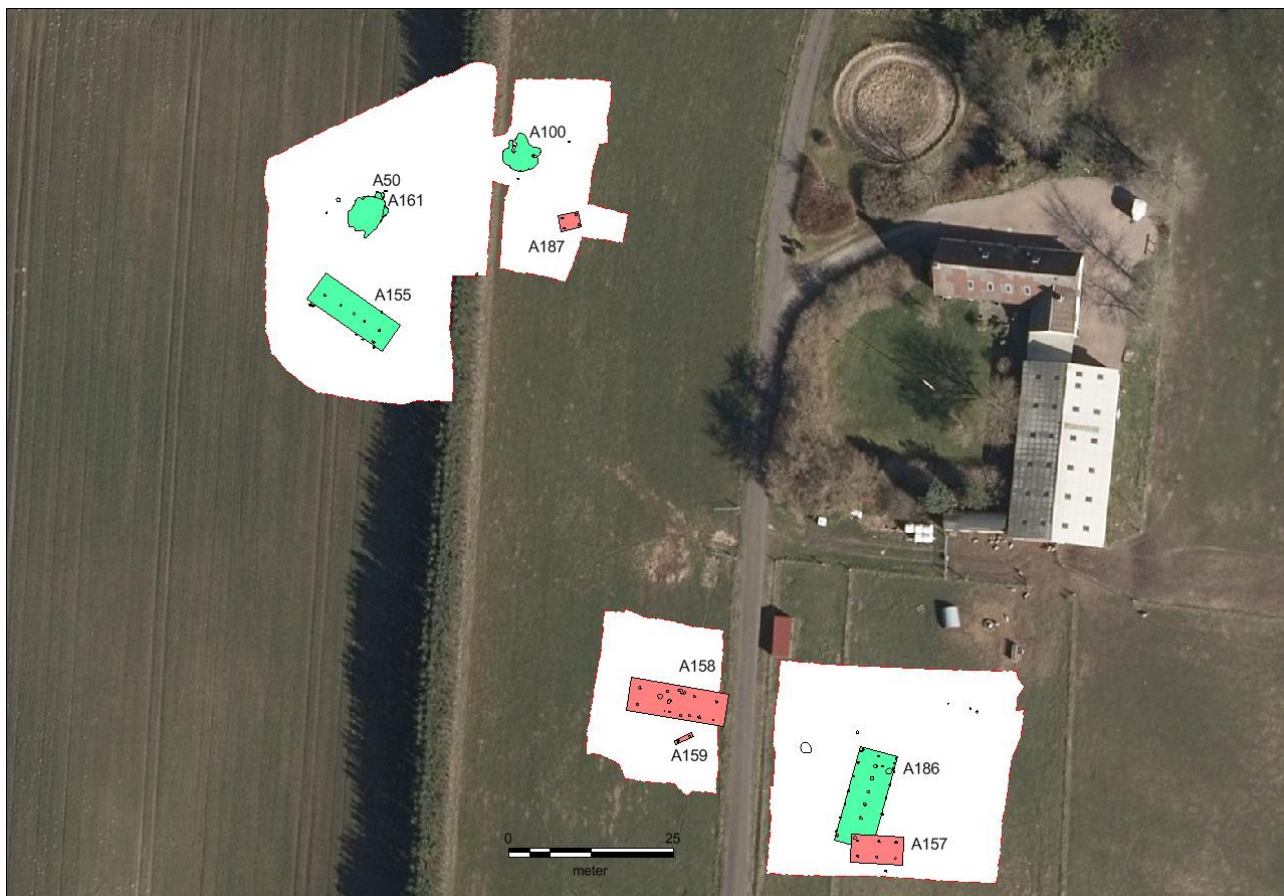

Figur 2: Udgravningsfelterne ses med rødt. Kortet er en højdemodel, der viser terrænet i området. De flade områder øst for udgravningen, hvor de store ådale forgrener sig ses tydeligt. © KMS

Ca. 300 m mod vest, under de nuværende institutionsbygninger på Kronhjorten, er udgravet en landsby fra førromersk jernalder, der har ligget her ca. 300-100 f.Kr. Her er også udgravet en mulig hustomt fra yngre bondestenalder, fra en periode vi kalder enkeltgravskulturen, fra ca. 2800-2400 f.Kr. På de øvrige udstykningsområder i Støvring Ådale (Bæveren, Grævlingen, og Odderen) er efterhånden udgravet flere huse fra yngre bondestenalder (ca. 2400-1800 f.Kr.) og fra yngre bronzealder og ind i ældre jernalder (ca. 800 – 400 f.Kr.)

Undersøgelsens resultater

Der blev muldafrømmet et 3500 m² stort areal fordelt på tre felter. Her udgravedes fire bygninger fra yngre bondestenalder (2400 – 1800 f.Kr.) og fire bygninger fra yngre bronzealder/ældre førromersk jernalder (ca. 800 – 400 f.Kr.).

Figur 3: Udgravningens fund. Mintgrøn = husene fra yngre bronzealder. Rød = gården fra yngre bronzealder.

Boplads fra bondestenalderen, ca. 2400-2200 f.Kr.

De fire huse fra bondestenalderen er af en helt særlig karakter, som ikke tidligere er fundet i området omkring Støvring. Husene ser ud til at være nogenlunde samtidige, og de mennesker, der boede her, havde en tæt forbindelse til den såkaldte Klokkebægerkultur.

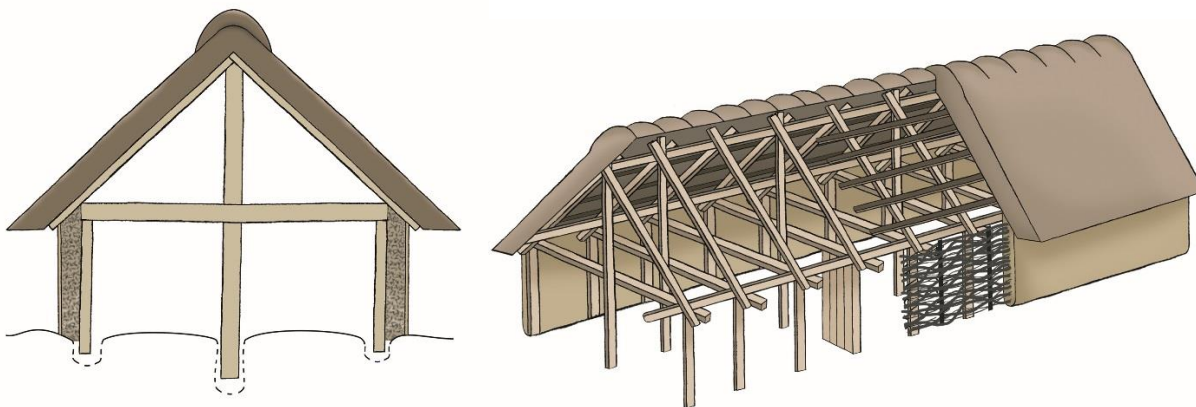
Klokkebægerkulturen var udbredt over et større europæisk område, og det var via kontakten til Klokkebægerkulturen, at materialet bronze kom til det danske område. Mennesker med kontakt til klokkebægerkulturen boede især i Nordjylland omkring Limfjordsområdet. Det var derfor også via Nordjylland, at bronzen først kom til det danske område, hvorfra det hurtigt spredte sig. Derfor er arkæologiske lokaliteter med levn fra Klokkebægerkulturen særligt interessante, og udgravningerne på

ÅHM 6499 Kronhjorten er af stor vigtighed for vores kendskab til de store omvæltninger, der skete i forbindelse med, at bronzen kom til det danske område. Det er også en periode, som Nordjyllands Historiske Museum har særlig forskningsmæssig fokus på.

Figur 4: Foto af nordjyske fladehuggede flintdolke fra yngre bondestenalder. Foto: Nationalmuseet.

Fra perioden kendes især fladehuggede flintdolke, som er efterligninger af bronzedolkene fra det centrale og vestlige Europa. Hindsgavldolken, som er afbilledet på 100 kr sedlerne, er fx fra perioden. I Nordjylland findes meget flint i undergrunden, og de nordjyske flintehuggere var meget dygtige og produktive. Der er ikke fundet fladehuggede dolke på Kronhjorten, men masser af flinteafslag der er et restprodukt af dolkfremstilling.

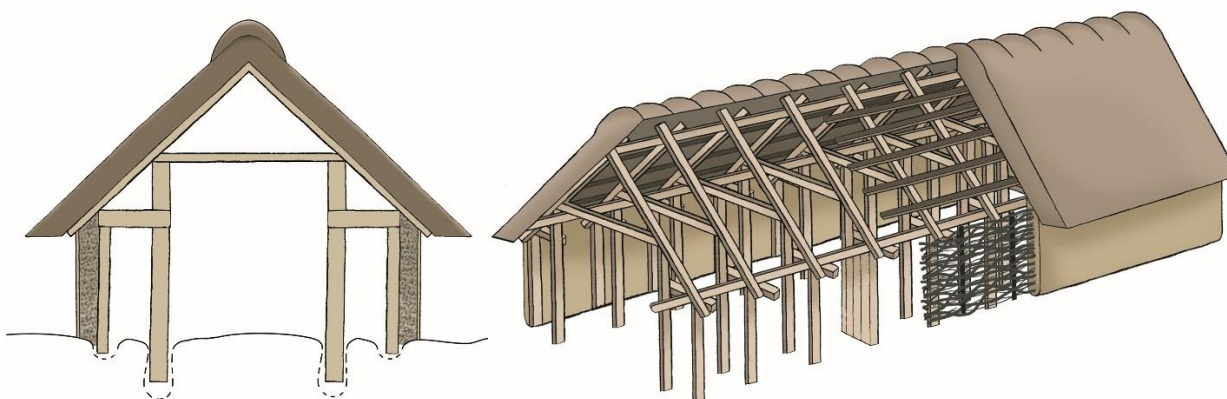
Figur 5: Bondestenalderens huse var bygget med en indre række af træstolper, der bar husets tagkonstruktion. Derfor omtaler man dem som toskibede. For at kunne holde tagets vældige vægt måtte væggene også have en bærende funktion.

De to af husene havde forsænkede gulve, der var gravet ca. 30 cm ned i undergrunden, men der er kun svage spor efter de stolper, der bar konstruktionen. Sådant byggedes mange huse i bondestenalderen. De to andre huse så ikke ud til at have forsænkede gulve. Til gengæld sås tydelige spor efter væggen og den indre række af træstolper, der bar husets konstruktion.

På de øvrige udstykninger i Støvring Ådale er også fundet bebyggelse fra yngre bondestenalder. Det er sjældent, at man har mulighed for at følge udviklingen i gennem bondestenalderen inden for et så begrænset område som Støvring Ådale. Det er formentligt placering ved et trafikalt knudepunkt i form af de store ådalsforløb øst for Støvring, der gjorde området så attraktivt i bondestenalderen.

Gård fra yngre bronzealder eller ældste del af jernalderen, ca 800-400 f. Kr.

Også i yngre bronzealder boede der mange mennesker i Støvring Ådale. Udgravningen på Kronhjorten viste en gård bestående af en hovedbygning med tre tilknyttede udhuse. Den lå her helt alene på nordsiden af næsset. Men den indgik alligevel i et større samfund. Samtidige gårde er udgrave på både Grævlingen og Odderen. Bosættelsesmønstret er helt typisk for perioden, med spredte gårde. Husene er de yngste oldtidshuse, der kendes på de store næs, der strække sig ud mod ådalen.

Figur 6: Hovedbygningen i gården fra yngre bronzealder er båret af to indre rækker af træstolper. Tilsammen danner de en treskibet konstruktion. Sådan byggedes husene igennem store dele af oldtiden, fra ældre bronzealder og ind i vikingetiden.

Men menneskene forlod ikke området. Blot samlede bebyggelsen sig og rykkede sig ind mod bunden af næssene og landet mod vest. Den boplads, der er udgravet under børnehaven og plejehjemmet på Kronhjorten, er sikkert beboerne fra den spredte bebyggelse fra Kronhjorten, Grævlingen og Odderen, der har samlet sig i en lille landsby.

Sammenfatning og perspektivering

Udgravningen viste hustomterne af en bebyggelse fra yngre bondestenalder. Her boede mennesker med kontakter til europæiske folk, der indgik i et større kulturelt netværk kaldet Klokkebægerkulturen. Herfra kom bronzen til Danmark via det nordjyske områder. Bopladser med klokkebægerkultur er stadig sjældne, og der er endnu mange ting, vi ikke ved om de danske klokkebægerbopladser. Derfor er bopladsen fra Kronhjorten af stor interesse for vores viden om de kontakter, der førte til overgangen fra stenalder til bronzealder. Nordjyllands Historiske Museum har forskningsmæssig fokus på perioden.

Gården fra yngre bronzealder indgår i en større bebyggelse, der er fundet på næsten alle udgravninger i Støvring Ådale. Sjældent er så store sammenhængende områder undersøgt arkæologisk, og derfor har vi nu et stort overblik over et tilsyneladende kontinuerlig bosætningsmønster, hvor spredte gårde på næssene ud mod ådalen omkring 250 f.Kr samler sig længere ind mod landet i vest, helt inde mod Støvring by, i noget der ligner en egentlig landsby.

Udgravningsdata

Kronhjorten

- Nordjyllands Historiske Museum jnr. 6499
- Fund & Fortidsminder: 120502 sb 147
- Kulturstyrelsen jnr. 2015-7-24.02/NJM-0024
- Bygherre: Flemming Christensen
- Undersøgt areal: 3.500 m²
- Deltagere i udgravningen:
  - Arkæolog Marie Vang Posselt
  - Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Aalborg Historiske Museum, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg